

3. Каракаш І. Римський договір про Міжнародний кримінальний суд / І. Каракаш // Українське право. 2000. № 1(13). – К. : Укр. Правнича Фундація / голов. ред. М. І. Козюбра, 2000. – С. 180-188

4. Скомороха В. Римський Статут Міжнародного кримінального суду: питання конституційності / В. Скомороха // Український Часопис Міжнародного Права. – 2003. – 4. – С. 26-35

5. Сенаторова О. В. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо ситуації збройного конфлікту в Україні / О. В. Сенаторова // Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на сході України : матеріали міжкафедр. «кругл. столу» : 12 лют. 2015 р. / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. – Харків : [б. в.], 2015- С. 52-55.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Д. В. Аббакумова

Б. О. Звінеревська¹

ЧИ ГАРАНТУЄ УГОДА ТРІПС ДОСЯГНЕННЯ БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ РОЗВИНУТИХ КРАЇН ТА КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ?

Важливою особливістю сучасного розвитку світової економіки є зростання міжнародної торгівлі товарами та послугами, які містять інноваційну компоненту та захищаються правами інтелектуальної власності (ПІВ) [1, с. 89]. Історичний досвід індустріально розвинених країн свідчить, що захист інтелектуальної власності був і залишається одним з найпотужніших інструментів економічного розвитку, збільшення експортних можливостей та розповсюдження нових технологій [2, с. 158]. В умовах розширення транскордонної торгівлі товарами та послугами існування національного захисту ПІВ не є достатнім.

¹ Студентка 5 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У зв'язку з цим у рамках Світової організації торгівлі (СОТ) функціонують багатосторонні правила щодо торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС) [1, с. 90], що встановлюють мінімальні стандарти для захисту прав інтелектуальної власності, яких повинні дотримуватись і виконувати усі держави-члени. Багато країн з низьким та середнім рівнем доходів опиралися включенню ТРИПС у систему СОТ, оскільки побоювалися, що це може стати на шляху загальним ідеям їх розвитку та, зокрема, доступу населення до важливих товарів, таких як основні лікарські засоби [3, с. 533]. Сьогодні зростає критика на адресу фундаторів системи ТРИПС, яка була створена під тиском економічно сильніших торговельних партнерів, і гармонізація захисту ПІВ слугує насамперед інтересам розвинутих країн, часто за рахунок країн, що розвиваються [1, с. 90].

В даній статті ми спробуємо порівняти розвинуті країни, де захист ПІВ є дуже ефективним та інші країни, у яких жорсткість захисту ПІВ повинна варіюватись. Для цього доречно виділити декілька найважливіших аспектів, в рамках яких можна простежити найбільш яскраву дію ТРИПС.

З огляду на інноваційну складову, при детальному захисті ПІВ країна здобуває більше стимулів для інноваційної діяльності і може отримати переваги від виробництва кращої продукції, а винахіднику дає змогу компенсувати витрати на науково-дослідні роботи та отримувати монополійні прибутки протягом певного часу. Однак, незважаючи на те, що виключні привілеї, надані правами інтелектуальної власності, чітко поліпшують стимули потенційних інноваторів, очевидно, вони є не найкращим розв'язанням проблеми активізації інновацій. Створюючи монополії, ПІВ стають нестандартним джерелом спотворення економічної системи, що не сприяє досягненню ефективності ринку [4, с. 15]. Як зазначає А. С. Селл, підхід до охорони інтелектуальної власності, втілений в угоді ТРИПС є «меркантильним», бо запроваджує монополію власників на ПІВ і підриває систему вільної конкуренції [5, с. 56].

Якщо говорити про торгівлю, то можна відзначити позитивний вплив захисту ПІВ на розвиток держав. Зокрема, Д. Гулд і В. Грубен, використовуючи індекс ПІВ, розроблений американськими науковцями Р. Раппом і Р. Розеком, вивели, що захист ПІВ позитивно впливає на зростання ВВП [1, с. 92]. Міжнародна гармонізація режимів прав інтелектуальної влас-

ності надає змогу фірмам, що обслуговують зарубіжні ринки, звернутися до суду у разі порушення їх прав. А також зменшує трансакційні витрати, пов'язані з торгівлею [6]. Однак, Е. Гассан та О. Якуб, аналізуючи емпіричний досвід застосування ТРІПС, вказують, що існує необхідність краще зрозуміти вплив від посилення захисту ПІВ на торгівлю в країнах із високим, середнім та низьким рівнем розвитку. До того ж цілком імовірно, що захист різних видів ПІВ впливає на різні галузі по-різному [7]. Зокрема, досвід Південної Кореї та Індії засвідчує важливість слабого захисту ПІВ для розбудови місцевих потужностей, коли країна перебуває на низькому етапі розвитку [1, с. 98].

Стосовно країн, що опиралися введенню ТРІПС у систему СОТ, для подолання проблем, світовою спільнотою пропонується використовувати «інструменти гнучкості». У літературі, пов'язані з патентами «гнучкі можливості» щодо сфери охорони здоров'я, описуються таким чином: «Країнам-членам СОТ було надано певний простір для маневру та індивідуалізації їх патентних законів у відповідності з їх унікальними правовими системами, станом справ в галузі суспільної охорони здоров'я і потребами у сфері розвитку. Ці заходи, дозволяють знизити ціни і підвищити ступінь доступності лікарських засобів, а отже зменшити негативний вплив на добробут країн, що розвиваються» [8, с. 17]. Нагадаємо, що до «гнучких інструментів» відносяться: примусове ліцензування, паралельний імпорт, декриміналізація порушень патентних прав [9], виключення «по типу Болар», тощо [8, с. 17]. Наприклад, закріплення у законодавстві положень, стосовно примусового ліцензування може забезпечувати не лише примусове, але й заохочувати добровільне ліцензування на розумних умовах. Так, зокрема у 2001 році компанія Хоффман-Ля Рош пішла на поступки уряду Бразилії в результаті 40% зниження ціни на Вірасепт і уникла примусового ліцензування згаданого препарату [8, с. 19]. Разом з тим, як свідчить досвід країн-членів СОТ, що розвиваються, вони стикаються із значним тиском з боку розвинених країн у питаннях інтерпретації положень та застосування гнучких механізмів, передбачених угодою ТРІПС. Так, наприклад, Таїланд у 2006-2007 рр., Індія у 2005 році зазнали тиску після своїх спроб домогтися зниження цін на ліки через застосування механізму примусового ліцензування та, відповідно, патентного регулювання [10, с. 107].

Отже, незважаючи на вагомі здобутки, Угоду ТРІПС можна розглядати як недосконалий компроміс між інтересами країн-членів СОТ. По-

ложення щодо ТРІПС розглядають як такі, що відповідають головним чином інтересам розвинутих країн, можливо, навіть за рахунок менш розвинутих [1, с. 109].

Вбачається, що ідеальна система охорони інтелектуальної власності повинна передбачати використання двох інструментів: перший надавав би оптимальні стимули для отримання нових знань і відшкодування пов'язаних з цим процесом значних постійних витрат, а другий забезпечував би можливість доступності й виробництва з максимізацією вигоди від його розповсюдження і введення в практику [2, с. 160].

На нашу думку, усе ж таки, існують способи покращити становище менш розвинутих країн. Подальші пошуки можуть віднайти інші форми захисту ПІВ, які будуть більш сприятливими для країн, що розвиваються. Такі як торгові секрети та індустріальні конструкції [8]. У європейських країнах обговорюють питання про гармонізацію нижчого рівня захисту винаходів – так званого права «корисного зразка», що вже існує в багатьох країнах. Термін дії такого захисту набагато менший ніж патенту, але отримати його можна швидко, а огляд якості винаходу є мінімальним чи взагалі не вимагається [1, с. 105]. Ще одним способом забезпечення захисту менш розвинутих країн, може стати введення «заборони на заборону» застосування гнучких інструментів розвинутими державами щодо цих країн. І тим самим, надати цим країнам вільний доступ до всіх пільгових умов, котрі б зрівняли їх становище з «великими братами».

Загалом можна віднайти безліч способів вирішити це питання, поступово змінюючи міжнародну та національну політику. Нарешті, як відзначив стосовно цього питання Міністр торгівлі Австралії Хон Марк Вейлі на початку Дохійського раунду: «... всі члени СОТ мають моральне зобов'язання вирішити це питання... ми усі повинні залишити позаду колишню боротьбу і працювати так, аби забезпечити вирішення «проблеми здоров'я», з якою стикаються бідні країни...» [3, с. 535].

Література:

1. Москалик Р. Права інтелектуальної власності та міжнародна торгівля: наслідки для країн, що розвиваються / Р. Москалик // Міжнародна економічна політика. – 2007. – № 1(6) – С. 89–112

2. Миронишина О. Економічні аспекти функціонування міжнародної системи патентного захисту у фармацевтичному секторі / О. Миронишина // Вісн. Львів. ун-ту. – 2008. – Вип. 40. – С. 158–163.

3. Nicol D. and Owoeye O. Using TRIPS flexibilities to facilitate access to medicines, Bulletin of the World Health Organization, 2014. – vol. 9. – № 7. – p. 533-539.

4. Moschini, GianCarlo Intellectual Property Rights and the World Trade Organization: Retrospect and Prospects (2003) CARD Working Papers. – p.351. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.dr.iastate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1356&context=card_workingpapers

5. Patent grants by country of origin and patent office (1995-2008) WIPO statistics Database, December 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics>

6. Park Walter.G. Appropriate Intellectual Property Protection and Economic Growth in Countries at Different Levels of Development Research Policy 41 (2012) 358–375 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.american.edu/cas/faculty/wgpark/upload/Intellectual-Property-Rights.pdf>

7. Hassan E. Yaqub O. Intellectual Property and Developing Countries. A review of the literature for the UK Intellectual Property Office and the UK Department for International Development// RAND Corporation, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2010/RAND_TR804.pdf

8. Греков Є. А. Розвиток права інтелектуальної власності в медичній сфері в аспекті реалізації права особи на доступність лікарських засобів / Є. А. Греков, М. М. Грекова // Право і суспільство.–2014. – № 1. – С. 15-22.

9. Ребриш Б. Ю. Вплив угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності на забезпечення доступу до лікарських засобів в Україні / Б. Ю. Ребриш // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. – 129-133.

10. Міндрул А. Значення угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності у правовому регулюванні фармацевтичної сфери / А. Міндрул // Право України. – 2011. – № 3. – С. – 101-112.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого І. А. Шуміло